

-36-

De afstand $d(A_1, A_2)$ tot zijn buurman A_2 (die hij op een manier naar keuze kan bepalen; op de veronderstelde kleine schaal geven ze toch alle dezelfde uitkomst) en de $\bar{x}_1$ -coördinaat van zijn buurman zijn aan elkaar gerelateerd door

$$d(A_1, A_n) = R(t) \int_0^{\bar{r}_1(A_1)} d\varphi \quad (\text{E3})$$

Hetzelfde geldt mutatis mutandis voor de afstand die A_p meet tussen hemzelf en zijn buurman A_{p+1} :

$$d(A_p, A_{p+1}) = R(t) \int_0^{\bar{r}_p(A_{p+1})} d\varphi \quad (\text{E4})$$

"Mutatis mutandis" wil hier zeggen: neem A_p op de wereldlijn $\bar{x}_p = 0$ van het coördinatenstelsel $t, \bar{x}_p, \varphi_p$ met metriek van R_{W} -gedaante.

Volgens het recept van Weinberg moeten alle waarnemers op dezelfde lijn liggen: $t, \varphi_1(A_p)$ en $\vartheta_1(A_p)$ in zo goed mogelijke benadering constant tijdens de meting. Op deze lijn nemen we één richting, bijvoorbeeld die van A_1 naar A_N , als de positieve richting en rekenen we in het vervolg met coördinaten $\bar{x}_p$ (positief of negatief) in plaats van $\bar{x}_p$ (alleen positief) met $|\bar{x}_p| = \bar{r}_p$.

De volgende stap is het bij elkaar optellen van alle collinear gemeten afstandjes (E4). De som noemen we voorlopig " $d(A_1, A_N)$ ".

$$d(A_1, A_N) = \sum_{p=1}^{N-1} R(t) \int_0^{\bar{x}_p(A_{p+1})} d\varphi = R \sum_{p=1}^{N-1} \bar{x}_p(A_{p+1}) \quad (\text{E5})$$

We willen graag een uitdrukking voor $d(A_1, A_N)$ in termen van één en niet van N coördinatenstelsels om een vergelijking met (D1) mogelijk te maken. Weinberg geeft aan hoe je $\bar{x}_p(A_q)$ vertaalt in termen van $\bar{x}_1(A_q)$ en $\bar{x}_1(A_p)$:

$$\bar{x}_p(A_q) = \bar{x}_1(A_q) \left\{ 1 - k \bar{x}_1(A_p) \right\}^{\frac{1}{2}} - \bar{x}_1(A_p) \left\{ 1 - k \bar{x}_1(A_q) \right\}^{\frac{1}{2}} \quad (\text{E6})$$

Opmerkingen:

- 1. Voor $k = 0$ geldt:

$$\bar{x}_1(A_p) + \bar{x}_p(A_q) = \bar{x}_1(A_q)$$

2. Voor $k = +1$, 0 of -1 geldt:

$$\bar{x}_p(A_1) = -\bar{x}_1(A_p)$$

Terug naar de sommatie (E5). Met gebruikmaking van (E6) vinden we:

$$\begin{aligned} d(A_1, A_N) &= R(t) \left[\bar{x}_1(A_2) + \bar{x}_2(A_3) + \bar{x}_3(A_4) + \dots + \bar{x}_{N-1}(A_N) \right] \\ &= R(t) \left[\bar{x}_1(A_2) + \bar{x}_1(A_3) \left\{ 1 - k \bar{x}_1^2(A_2) \right\}^{\frac{1}{2}} - \bar{x}_1(A_2) \left\{ 1 - k \bar{x}_1^2(A_3) \right\}^{\frac{1}{2}} + \right. \\ &\quad + \bar{x}_1(A_4) \left\{ 1 - k \bar{x}_1^2(A_3) \right\}^{\frac{1}{2}} - \bar{x}_1(A_3) \left\{ 1 - k \bar{x}_1^2(A_4) \right\}^{\frac{1}{2}} + \\ &\quad + \bar{x}_1(A_N) \left\{ 1 - k \bar{x}_1^2(A_{N-1}) \right\}^{\frac{1}{2}} - \bar{x}_1(A_{N-1}) \left\{ 1 - k \bar{x}_1^2(A_N) \right\}^{\frac{1}{2}} \left. \right] \\ &= R(t) \left[\bar{x}_1(A_2) + \bar{x}_1(A_3) \left\{ 1 - k \bar{x}_1^2(A_2) \right\}^{\frac{1}{2}} + \right. \\ &\quad + \bar{x}_1(A_4) \left\{ 1 - k \bar{x}_1^2(A_3) \right\}^{\frac{1}{2}} + \bar{x}_1(A_5) \left\{ 1 - k \bar{x}_1^2(A_4) \right\}^{\frac{1}{2}} + \bar{x}_1(A_6) \left\{ 1 - k \bar{x}_1^2(A_5) \right\}^{\frac{1}{2}} + \\ &\quad + \bar{x}_1(A_N) \left\{ 1 - k \bar{x}_1^2(A_{N-1}) \right\}^{\frac{1}{2}} - \bar{x}_1(A_{N-1}) \left\{ 1 - k \bar{x}_1^2(A_N) \right\}^{\frac{1}{2}} \left. \right] \end{aligned} \quad (\text{E7})$$

Als we de stapjes heel klein maken gaat de som over in twee (gelijke) integralen plus de laatste term:

$$d(A_1, A_N) = R(t) \left[2 \int_0^{\bar{x}_1(A_N)} (1 - k \bar{x}^2)^{\frac{1}{2}} d\varphi - \bar{x}_1(A_N) \left\{ 1 - k \bar{x}_1^2(A_N) \right\}^{\frac{1}{2}} \right] \quad (\text{E8})$$

Men gaat eenvoudig na dat dit gelijk is aan:

$$d(A_1, A_N) = R(t) \int_{(1 - k \bar{x}^2)^{\frac{1}{2}}}^{\bar{x}_1(A_N)} \frac{d\varphi}{(1 - k \bar{x}^2)^{\frac{1}{2}}} = R(t) \int_{(1 - k \bar{x}^2)^{\frac{1}{2}}}^{\bar{x}_1(A_N)} \frac{d\varphi}{(1 - k \bar{x}^2)^{\frac{1}{2}}} \equiv d_{\text{prop}}(A_1, A_N) \quad (\text{E9})$$